

7. Videregående uddannelser

Videregående uddannelser

Uddannelse og viden gør mennesker i stand til at varetage og videreudvikle komplicerede arbejdsfunktioner og skabe ny forskning og innovation. Derfor bidrager en velkvalificeret arbejdsstyrke til gode forudsætninger for virksomhedernes konkurrenceevne og dermed til at understøtte vækst og velstand fremover i Danmark – særligt set i sammenhæng med et stigende internationalt uddannelsesniveau.

De centrale konklusioner i dette kapitel er:

- En stigende andel af den danske befolkning får en videregående uddannelse. I 2016 havde ca. 30 pct. af de 15-69 årige en videregående uddannelse. I 2006 var det 24 pct.
- Overskridelsen af den normerede studietid på de toårige kandidatuddannelser er faldet med 1,4 måneder fra 2011 til 2015. Der er især sket et stort fald inden for humaniora med 4,7 måneder.
- Alderen ved fuldførelse af en bachelor (universitets- og professionsbacheloruddannelser) er faldet fra 27½ år i 2012 til ca. 26 år i 2014. En bachelor er således gennemsnitligt 26 år ved dimission.

De videregående uddannelser består af erhvervsakademiuuddannelser (ca. 2 år), professionsbacheloruddannelser (ca. 3½-4 år), bacheloruddannelser (ca. 3 år), kandidatuddannelser (ca. 2 år) og ph.d.-uddannelser (ca. 3 år). For at blive optaget på en videregående uddannelse skal man have gennemført en ungdomsuddannelse.

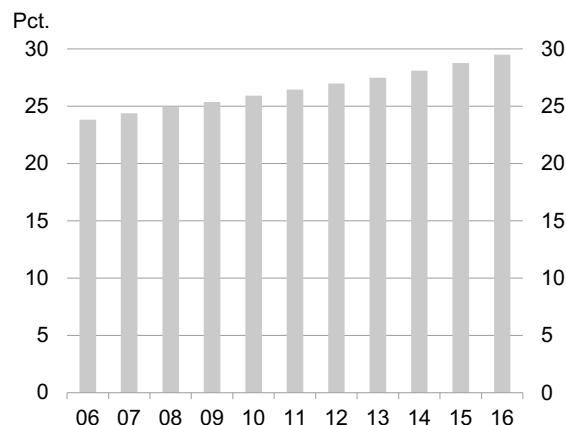
Kompetenceniveau i befolkningen

Arbejdsstyrken i Danmark er forholdsvis godt uddannet og har et relativt højt kompetenceniveau i et internationalt perspektiv.¹ Det giver Danmark en fordel i forhold til at sikre vækst og velstand.

I 2016 har 60 pct. af den danske arbejdsstyrke (15-69 årige) en kompetencegivende uddannelse. Heraf har – i store træk – den ene halvdel en videregående uddannelse og den anden halvdel en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse.

Siden 2006 er andelen af arbejdsstyrken (15-69 årige) med en videregående uddannelse steget fra 24 pct. til 30 pct. i 2016, se figur 7.1.

➔ **Figur 7.1** 15-69 årige med en videregående uddannelse, 2006-2016

Anm.: Indvandrere er ikke indeholdt i tallene, da der kun findes oplysninger om indvandrernes medbragte uddannelse for indvandrede til og med 2006. Kilde: Danmarks Statistik. Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7

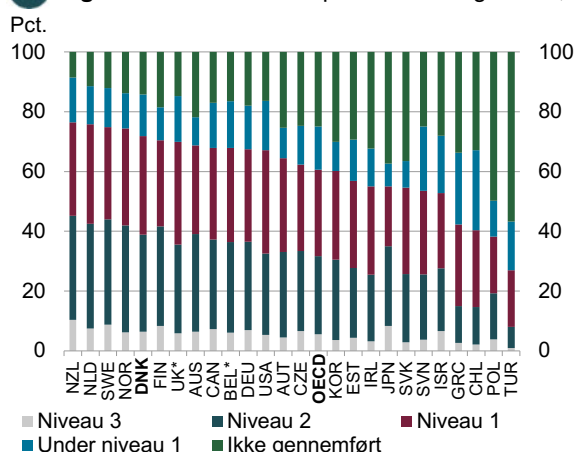
Målt på færdigheder lå Danmark i 2012 sammen med de øvrige nordiske lande i top blandt personer i den arbejdsdygtige alder, inden for henholdsvis regning og problemløsning med it, se Factbook. Det fremgår af den internationale PIAAC-undersøgelse, som er en PISA-undersøgelse for 16-65 årige, gennemført i en række lande i henholdsvis 2012 og 2015, se Factbook. Målt på læsefærdigheder ligger Danmark lavere end lande som Finland, Norge og Sverige.

Trods de gode basale digitale kompetencer, hvor knap tre fjerdedele af de 16-66 årige har grundlæggende, gode eller meget gode it-kompetencer (niveau 1-3), er det fortsat mere end hver fjerde dansker mellem 16 og 66 år, som er dårlige til at løse hverdagsopgaver på en computer (ikke gennemført og niveau 0), se figur 7.2.

¹ Education at a Glance 2016, OECD og PIAAC, 2015.

7. Videregående uddannelser

→ **Figur 7.2** PIAAC-score i problemløsning med it,

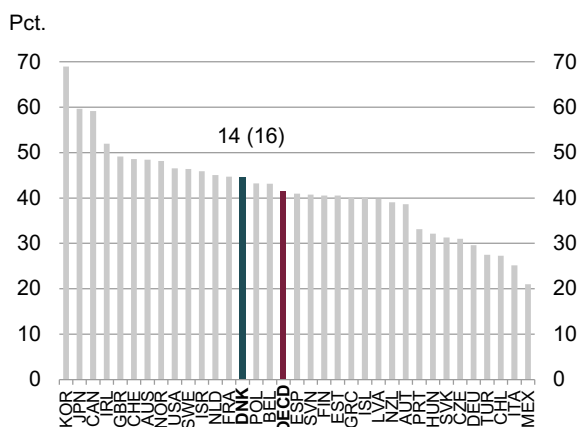

Anm.: "Ikke gennemført" dækker personer, der ingen computererfaring har eller som fravalgte at bruge en computer. Undersøgelsen er gennemført i to runder. I langt de fleste lande, herunder Danmark, er undersøgelsen gennemført i 2012, mens det i de resterende lande er 2015. For yderligere om runderne samt forklaring af niveauerne se Factbook. BEL* og UK* angiver, at tallene udelukkende dækker hhv. Flandern og England.
Kilde: PIAAC (2012, 2015), OECD.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7

Forventet fremtidigt uddannelsesniveau

Den yngre del af arbejdsstyrken har generelt en højere andel med en videregående uddannelse end den samlede arbejdsstyrke. Således havde 44 pct. af de 25-34 årige en videregående uddannelse i 2015. Det er lidt mere end OECD-gennemsnittet, men under en række lande, som Danmark normalt sammenlignes med, se figur 7.3.

→ **Figur 7.3** 25-34 årige med en videregående uddannelse, 2015

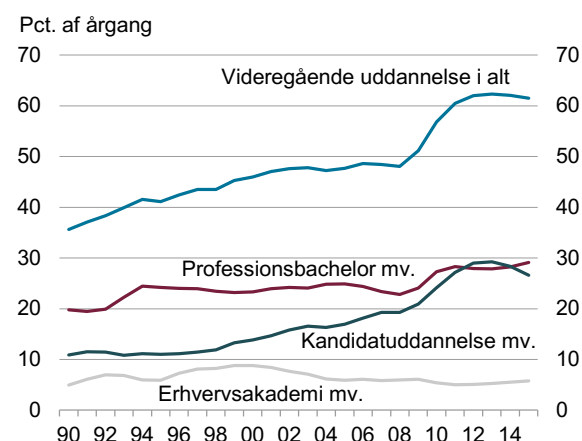
Anm.: Opgørelsen er baseret på spørgeskemaundersøgelsen Labour Force Survey (LFS). En større del af de danske data er baseret på registerdata, hvilket kan påvirke sammenligneligheden mellem de danske og internationale tal, se Factbook.
Kilde: OECD.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7

Andelen med en videregående uddannelse forventes endvidere at stige med de kommende ungdomsårgange. Af dem, der færdiggjorde 9. klasse i 2015, forventes ca. 60 pct. således at have gennemført en videregående uddannelse i løbet af de efterfølgende 25 år, se figur 7.4.

Fremskrivningen, som beregnes på grundlag af de hidtidige uddannelsesmønstre, viser, at der efter 2008 er sket en relativt stor stigning i andelen, der forventes at gennemføre en kandidatuddannelse. Det betyder, at der forventes at være stort set lige mange, som har gennemført en kandidatuddannelse som en professionsbacheloruddannelse af 9. klasseårgangen fra 2015. I 1990 var der næsten dobbelt så mange, som gennemførte en professionsbachelor som en kandidatuddannelse.

Stigningen i andelen med en kandidatuddannelse stoppede i 2012 og er vendt til et mindre fald.

→ **Figur 7.4** Forventet gennemførelse 25 år efter 9. klasse, 1990-2015

Anm.: Baseret på profilmodellen 2015. Uddannelser, som ikke hører under en af de viste kategorier, er indplaceret på sammenligneligt niveau. Professionsbachelor er inkl. de akademiske bachelorer, som ikke har fuldført en kandidatuddannelse.
Kilde: Styrelsen for IT og Læring på data fra Danmarks Statistik.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7

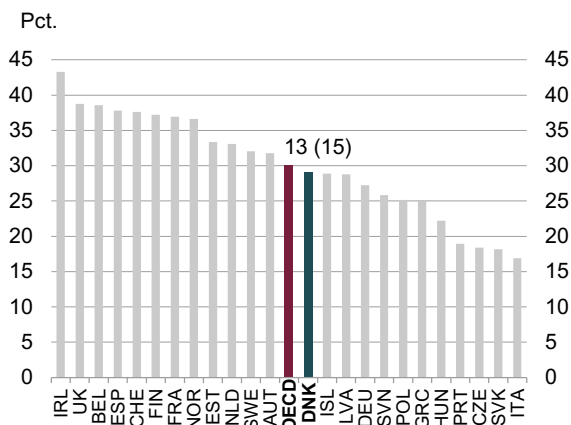
Kandidatuddannede i den private sektor

Effekten af et stigende uddannelsesniveau på væksten i samfundet afhænger blandt andet af, hvilke uddannelser der fuldføres, og i hvor høj grad de uddannede finder beskæftigelse i den private sektor.

I Danmark er andelen med en videregående uddannelse, der er beskæftiget i den private sektor, lavere end i sammenlignelige lande som Norge, Sverige og Nederlandene, se figur 7.5.

7. Videregående uddannelser

→ **Figur 7.5** Beskæftigede med videregående uddannelse i den private sektor, 2015

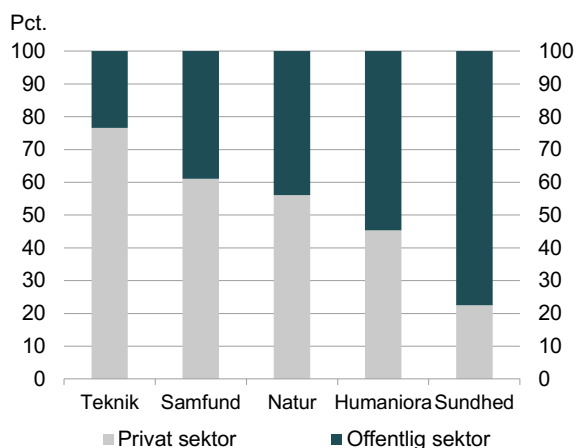
Anm.: Tallene dækker kun europæiske OECD-lande. Den "private sektor" er defineret ud fra brancher, som er inden for den private sektor i alle lande.

Kilde: Eurostat, specialkørsel.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7

Det er primært personer, som er uddannede inden for teknik, samfund og natur, der er beskæftigede i private virksomheder. Mens kandidater inden for sundhed og humaniora primært er ansat i det offentlige, se figur 7.6.

→ **Figur 7.6** Andel privat og offentligt ansatte kandidatuddannede efter hovedområder, 2015

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik. Figuren viser fordelingen blandt beskæftigede, som har fuldført en kandidatuddannelse i løbet af de seneste ti år.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7

Regeringen sigter mod, at mindst 60 pct. af de beskæftigede nyuddannede skal finde job i den private sektor.

Tilskyndelse til at tage en uddannelse

Der er en tæt sammenhæng mellem sandsynligheden for at gå i gang med en videregående uddannelse og ens forældres uddannelsesniveau. Knap to tredjedele, 64 pct., af de studerende på de akademiske bacheloruddannelser har forældre med videregående uddannelser, mens det er 35 pct. af de studerende på erhvervsakademiuddannelserne og 43 pct. af de studerende på professionsbacheloruddannelserne.²

Tilskyndelsen for danske unge til at tage en uddannelse understøttes af lave uddannelsesomkostninger. Studerende i hovedparten af OECD-landene, og særligt i USA, skal selv finansiere deres uddannelse. Det er i overvejende grad ikke tilfældet i Danmark og de andre nordiske lande, hvor de studerende kan få uddannelsesstøtte, og det er gratis at følge undervisningen, se Factbook.

I Danmark er den relative løngevinst³ ved at tage en videregående uddannelse blandt de laveste i OECD. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med en relativt lille lønspredning og den progressive indkomstbeskatning i Danmark.

Der er ikke umiddelbart en sammenhæng mellem langvarige høje ledighedstal og optaget på bestemte uddannelsesretninger i Danmark. Det gælder til trods for, at ledigheden blandt nyuddannede inden for de forskellige uddannelsesgrupper er forskellig. I 2013 er kandidater i henholdsvis design, etnologi og antropologi samt æstetiske fag blandt de uddannelser med de højeste ledighedsgrader målt i 4.-7. kvartal efter fuldført uddannelse, mens kandidater i fx matematik/statistik har lav ledighed blandt nyuddannede. Landsgennemsnittet steg efter krisen, men faldt en smule i 2013 til ca. 10 pct., se figur 7.7.

For at flytte optaget fra uddannelser med systematisk overledighed blandt nyuddannede til uddannelser med bedre jobudsigter, er der i dag sat et loft (dimensionering) over optaget på en række videregående uddannelser på universiteterne, professionshøjskolerne og erhvervsakademierne samt de kunstneriske og kulturelle uddannelsesinstitutioner. Samlet set er der i 2014-2016 udmeldt en reduktion i optaget på ca. 4.300 uddannelsespladser. Det gælder uddannelser, som har haft en systematisk overledighed målt i forhold til øvrige dimittender fra de videregående uddannelser. Reduktionerne indføres over en årrække.

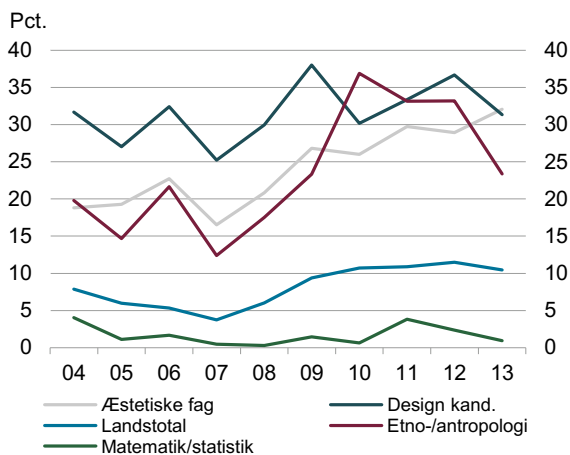
² Social mobilitet. Sammenhæng mellem studerende og forældres uddannelsesniveau, Uddannelses- og Forskningsministeriet, 29. september 2014.

³ Forskel i disponibel indkomst (dvs. efter skat) ved en videregående uddannelse relativt til en ungdomsuddannelse for 25-64-årige, se Factbook.

7. Videregående uddannelser

Målet med dimensioneringen er at opnå en bedre sammenhæng mellem arbejdsstyrkens uddannelses-sammensætning og beskæftigelsen.

→ **Figur 7.7** Ledighed blandt nyuddannede for udvalgte videregående uddannelser, 2004-2013

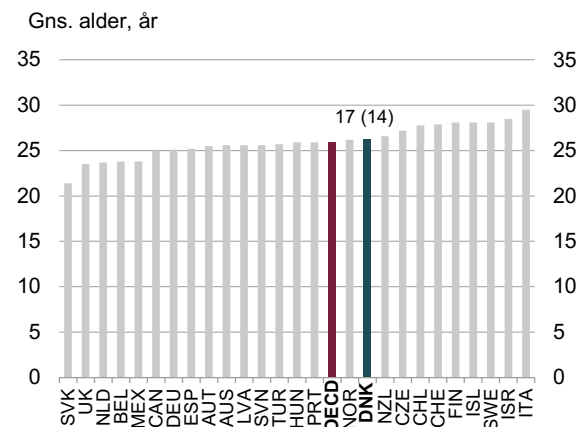
Anm.: Ledighed for udvalgte uddannelsesgrupper. En årgang består af studerende, der har fuldført deres uddannelse fra 1. oktober året før til 30. september i opgørelsesåret. Ledigheden måles i perioden 2002-2005 ud fra Danmarks Statistiks nettoledighed og i perioden 2006-2013 ud fra bruttoledigheden. "Landstotal" dækker alle videregående uddannelser. Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik. Figurdatabase: https://doi.org/10.23758/RVK_7

Alder ved fuldførelse

Mange unge holder en pause efter afsluttet ungdomsuddannelse, ligesom der på en række studier er en længere gennemsnitlig studietid end normeret. Hvis enten alderen ved studiestart og/eller overskridelse af den normerede studietid sænkes, vil de færdiguddannede – alt andet lige – være til rådighed for arbejdsmarkedet med deres erhvervede kompetencer i længere tid.

I forhold til hovedparten af OECD-landene er de danske studerende ældre, når de dimitterer som bachelorer. Men alderen er faldet i de seneste år og er nu stort set på niveau med OECD-gennemsnittet, se figur 7.8.

→ **Figur 7.8** Gennemsnitlig alder ved fuldførelse af bacheloruddannelse, 2014

Anm.: Omfatter både akademiske bachelorer og professionsbachelorer. Data for Canada, Island og Slovakiet er fra 2013. Kilde: OECD. Figurdatabase: https://doi.org/10.23758/RVK_7

I 2015 havde 40 pct. af alle 30-årige gennemført en videregående uddannelse, mens andelen var 33 pct. i 2005.⁴ Regeringen sigter efter, at mindst 50 pct. af de 30-årige har afsluttet en videregående uddannelse.

Studietidsoverskridelse

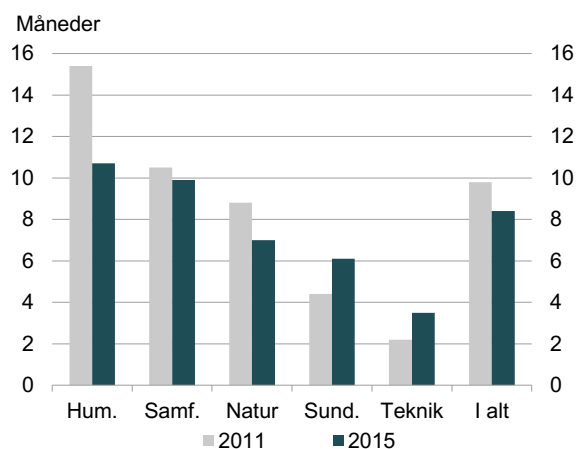
For både de akademiske bacheloruddannelser og kandidatuddannelserne, der er de uddannelsesgrupper med de største overskridelser af normeret studietid, er den gennemsnitlige overskridelse af den normerede studietid faldet i perioden 2011-2015. Faldet er på henholdsvis 1 måned for bacheloruddannelsen og 1,4 måneder for kandidatuddannelsen.

Studietidsoverskridelserne er højst inden for de humanistiske kandidatuddannelser, men der er sket et stort fald i overskridelsen på 4,7 måneder. På de naturvidenskabelige kandidatuddannelser er forbedringen på 1,8 måneder, mens overskridelsen er steget med henholdsvis 1,7 og 1,3 måneder inden for sundhed og teknik, se figur 7.9.

⁴ Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

7. Videregående uddannelser

➔ **Figur 7.9** Gennemsnitlig overskridelse af normeret studietid for kandidatuddannelser, 2011 og 2015

Anm.: 'Hum' = Humaniora, 'Samf' = Samfund, 'Sund' = Sundhed.
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7

Med fremdriftsreformen sigtes der efter, at flest muligt færdiggør deres uddannelse på normeret tid. Der er blandt andet opstillet et mål om, at universiteterne skal reducere den gennemsnitlige studietid for et samlet bachelorkandidatforløb med 4,3 måneder fra 2011-niveau og frem mod 2020.

STEM-kompetencer⁵

Virksomhedernes kompetencebehov ændrer sig i takt med den teknologiske og digitale udvikling. Der kan derfor i fremtiden komme en stigende efterspørgsel efter medarbejdere med STEM-kompetencer.⁶ Det hænger blandt andet sammen med, at en lang række af de centrale udfordringer og løsninger hertil, som fx global opvarmning, miljø, grøn energi, digitalisering og automation, efterspørger arbejdskraft med STEM-kompetencer.

Danmark har i forvejen en stor andel af STEM-job i forhold til andre EU-lande.⁷ Desuden er ledigheden generelt lav blandt STEM-uddannede. En stigende efterspørgsel kan føre til en fremtidig mangel på STEM-uddannede, hvis udbuddet ikke følger med. Det kan gøre det svært for virksomhederne at omstille produktionen til nye krav og ny teknologi og opnå den maksimale produktivitetsvækst.

⁵ STEM står for Science, Technology, Engineering & Mathematics. Her er STEM defineret som kompetencer inden for teknologi (herunder IT), ingeniørkundskab, matematik og naturvidenskab.

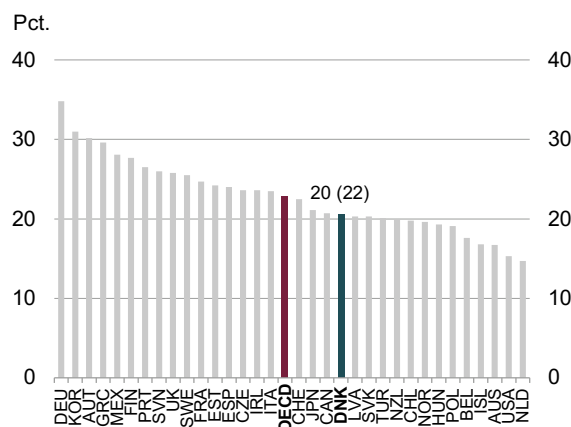
⁶ Skills Forecast 2015, Cedefop, EU.

⁷ European Labour Force Survey, 2013.

Personer med kandidatuddannelser inden for naturvidenskabelige og tekniske uddannelser har desuden en relativ høj produktivitet sammenlignet med humanistiske og kunstneriske kandidatuddannelser, som i øvrigt også er uddannelser med høje ledighedsrisici. Produktiviteten er højest for personer med kandidatuddannelser inden for samfunds- og sundhedsvidenskab.⁸

Danmark har, sammenlignet med andre lande, en relativ lav andel af STEM-dimitter. Danmark ligger således under OECD-gennemsnittet og noget under lande som Finland og Sverige, se figur 7.10.

➔ **Figur 7.10** STEM-dimitter pr. samtlige dimitter fra videregående uddannelser, 2014

Anm.: Dimitter fra videregående uddannelser dækker erhvervsakademiuuddannede, professions- og akademiske bachelorer mv., kandidatuddannede mv.

Kilde: OECD.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7

Men set i forhold til befolkningen mellem 20-29 år er der imidlertid relativt mange med STEM-uddannelser i Danmark, se figur 7.11.

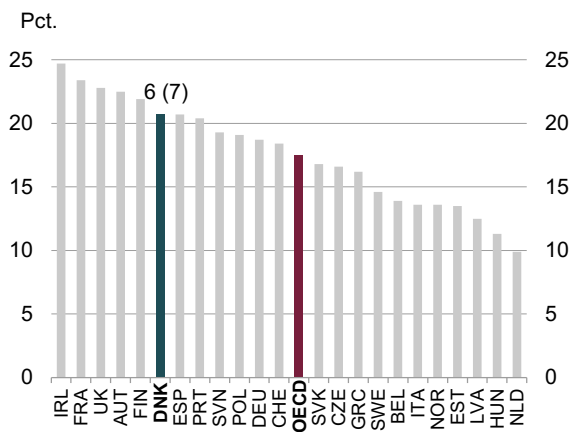
Der uddannes således generelt relativt mange i Danmark med STEM-uddannelser, men mindre set i forhold til det generelt høje uddannelsesniveau i Danmark i forhold til andre lande.

For at danske virksomheder kan udnytte de nye teknologier og digitale vækstmuligheder, kan der fremadrettet være behov for at løfte arbejdsstyrkens STEM-kompetencer, herunder at flere tager en specialstudie inden for STEM-områderne.

⁸ Finansministeriet, Økonomisk analyse: Uddannelse og arbejdsmarkedet, januar 2016.

7. Videregående uddannelser

→ **Figur 7.11** Dimittender med STEM-kompetencer pr. 1.000 indbyggere (20-29 år), 2014

Anm.: Dimittender fra alle videregående uddannelser inden for STEM-kompetencer, se Factbook.

Kilde: Eurostat.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_7